

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa

Strategiset painopisteet vuosille 2025–2028

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa

Strategiset painopisteet vuosille 2025–2028

Teksti Mari Nupponen
Työryhmä Heli Aalto, Sanna Heinonen, Kari Hyvärinen, Riitta Lappalainen, Hilikka Mäkinen,
Anne Niskanen, Riikka Pekkarinen, Sini Rantaeskola, Juha Ryytänen

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Pielisjoen linna, Siltakatu 2
80100 JOENSUU

Puhelin 013 337 4700
kirjaamo@pohjois-karjala.fi
www.pohjois-karjala.fi

Taitto Laura Jussila

Kuvat Mari Nupponen

ISBN 978-952-6623-85-6 (PDF)
ISSN 1795-5610

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton julkaisut
pohjois-karjala.fi/julkaisut

Sisältö

Johdanto.....	4
1 Lyhyesti.....	5
2 Pohjoiskarjalaisen hyvinvoinnin tilannekuva.....	6
2.1 Yleistä.....	6
2.2 Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat.....	8
2.3 Osallisuus ja yhteisöllisyys	8
2.4 Turvallinen arki- ja ympäristö.....	10
3 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa 12	
3.1 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, maakuntaliiton ja kuntien strateginen kumppanuus.....	12
4 Hyvinvoinnin painopisteet, tavoitteet ja mittarit.....	14
4.1 Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat – ennaltaehkäisten ja kannustaen eteenpäin.....	15
4.2 Osallisuus ja yhteisöllisyys – Yhdessä toisiamme kunnioittaen.....	16
4.3 Turvallinen arki- ja ympäristö – Elinvoimainen Pohjois-Karjala.....	17
5 Toimeenpano.....	18
6 Arviointi.....	20

Johdanto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa, Strategiset painopisteet vuosille 2025–2028-asiakirjan (jatkossa Pohjois-Karjalan hyte-ohjelma tai hyte-ohjelma) tavoitteena on tukea eri toimijoiden työtä pohjoiskarjalaisten hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi sekä samalla ennaltaehkäistä ja vähentää raskaiden sosiaali- ja terveyden palveluiden tarvetta. Hyvinvointityön välttämätön edellytys on maakunnallinen yhteistyö. Kunnilla ja hyvinvointialueella on tässä työssä keskeinen rooli. Näiden lisäksi järjestöt edistävät osallisuuden lisäksi omilla palveluillaan monipuolisesti pohjoiskarjalaisten hyvinvointia ja terveyttä.

Hyte-ohjelma on yhteistyön tulosta. Sisällöllinen kehittäminen käynnistyi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen organisoimalla kuntakierroksella ja työpajojen sarjalla marras-joulukuussa 2023. Tähän työhön osallistuivat Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto sekä kuntien ja järjestöjen edustajat. Nykytilannetta ja kehityssuuntia peilattiin Pohjois-Karjalan vuosien 2020–2025 hyvinvointistrategiaan sekä käytännön työssä havaittuihin ilmiöihin unohtamatta tilastotietoa. Hyte-työpajoissa ajoissa luotiin perusta yhteisille hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteille. Painopisteiden hahmotelma sekä hyte-ohjelman sisältö kävi lausuntokierroksella Pohjois-Karjalan kunnissa. Lopulliset painopisteet ja

tavoitteet muotoili erillinen yhteistyössä valittu pienryhmä, mihin osallistui kuntien, hyvinvointialueen, maakuntaliiton ja järjestöjen edustajia. Myös nämä painopisteet kävivät kommenttikierroksella kunnissa, hyvinvointialueella ja järjestötoimijoilla.

Hyte-ohjelma 2025–2028 sisältää Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin tilannekuvan, painopisteet, ja katsauksen kuinka hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä toteutetaan maakunnassa sekä hyte-ohjelman toimeenpanon ja arvioinnin. Painopisteiden yhteyteen on kirjattu seurantaindikaattorit sekä esimerkkejä toimenpiteistä, joilla voidaan edistää tavoitteiden saavuttamista. Esimerkit ovat nimenomaisesti tarkoitettu havainnollistaviksi esimerkkitoimenpiteiksi. Jokainen toimija päättää kuitenkin itsenäisesti hyvinvoinnin ja terveyden toimenpiteistään.

Hyte-ohjelman 2025–2028 painopisteiden indikaattoreiksi on valittu THL:n vähimmäistietosisällön Hyvinvoinnin tila- osion asetusluonnoksen mukaiset indikaattorit. Muut vähimmäistietosisällön mukaiset indikaattori-osa-alueet löytyvät ohjelma-asiakirjan liitteestä. Indikaattorit pohjautuvat kirjoitushetken (1-3/2024) tietoihin. Vähimmäistietosisällön lopullisesta asetuksesta ja sen ajankohdasta ei ohjelman laatimisen aikana ollut vielä tietoa. Tilastolähteinä on käytetty pääsääntöisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Sotkanet-palvelua ja Tilastokeskuksen tilastotietopalvelua.

1 Lyhyesti

- Pohjois-Karjalan tahtotilana on kehittyä hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä edelläkävijäksi laaja-alaisella verkostotyöllä, johon osallistuvat Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, kunnat, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, järjestöt, alueviranomaiset, elinkeinoelämä ja asukkaat. Hyvinvointialueen, maakuntaliiton ja kuntien yhteistyörakenteista on sovittu erillisellä sopimuksella, Pohjois-Karjalan kuntien, Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton sopimusyhdyspintarakenteista, toimintamalleista, työnjaosta ja tiedonkulusta.
- Maakunnallisen hyvinvointisuunnitelman tarkoituksena on linjata maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä vuosille 2025–2028. Tukemalla pohjoiskarjalaisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn edistämiseen ja parantamiseen, edistämme maakunnan elinvoimaisuutta ja vähennämme pohjoiskarjalaisten raskaiden, korjaavien palveluiden tarvetta.
- Suunnitelmaan on kirjattu pohjoiskarjalaisen hyvinvoinnin tilannekuva, painopistealueet, niiden tavoitteet, keskeisimmät indikaattorit sekä tavoitteellinen verkostotoiminta.
- Nykytilannetta ja kehittämissuuntia on peilattu kuntien ja hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksiin sekä käytettävissä oleviin väestö- ja indikaattoritietoihin. Suunnitelmassa on myös esimerkkejä toimenpiteiksi. Toimijat kuitenkin laativat, huomioiden omat lähtökohtansa ja tavoitteensa, omat konkreettiset toimenpiteensä.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön vaikuttavuutta ja arviointia seurataan kaksi kertaa vuodessa toteutettavilla Pohjois-Karjalan hyte-foorumilla.

Kuva 1 Pohjois-Karjalan maakunnallisen hyte-ohjelman toimijaverkosto, painopisteet ja indikaattorit

2 Pohjoiskarjalaisen hyvinvoinnin tilannekuva

2.1 Yleistä

Pohjois-Karjala on harvaan asuttu 13 kunnan maakunta, joka jakaantuu Joensuun, Keski-Karjalan ja Pielisen Karjalan seutukuntiin. Pohjois-Karjalassa oli vuoden 2023 lopulla 162 312 asukasta (ennakkotieto). Maakunnan yli 10 vuotta kestänyt väkiluvun väheneminen päättyi vuonna 2023. Muuttotappio on kääntynyt muuttovoitoksi. Parantuneisiin muuttoliikelukuihin on vaikuttanut erityisesti maahanmuutto: Pohjois-Karjala on saanut vuosittain keskimäärin 500 henkeä muuttovoihtoa ulkomailta. Vieraskielisten osuus maakunnan väestöstä on maahanmuuton seurauksena jo 4,8 %, kun se esimerkiksi vuonna 2000 oli 1,0 % ja vuonna 2012 puolestaan 2,8 %. Ulkomaalaista syntyperää olevien lasten ja nuorten (0–29 v) osuus vastaavan ikäryhmän lapsista ja nuorista on 6,1 %.

Samalla kun muuttoliike on parantunut, luonnollinen väestönmuutos on heikentynyt. Vuonna 2023 maakunnassa syntyi 1 001 lasta. Kymmenessä vuodessa syntyneiden määrä on laskenut yli kolmanneksella. Vuonna 2022 kokonaishedelmällisyysluku - laskennallinen lasten määrä naisen eliniän aikana - oli Pohjois-Karjalassa maan matalin (1,19). Kun kuolleiden määrä on samaan aikaan kasvanut, luonnollinen väestönmuutos verotti maakunnan väkilukua vuonna 2023 pärti 1 217 hengellä.

Pohjois-Karjalan väestörakenne ikääntyy. Yli 65-vuotiaiden osuus Pohjois-Karjalan väestöstä oli 21,5 % vuonna 2012. Kymmenen vuotta myöhemmin, vuonna 2022, jo 28,4 %. Koko maan vastaava luku oli 23,3 %. Vanhushuoltosuhte eli yli 65-vuotiaiden suhde työikäisiin on Pohjois-Karjalassa 10 prosenttiyksikköä koko maata suurempi. Työikäisten määrä vähennee vuosittain noin 1000 henkilöllä.

Pohjois-Karjalan väestönkasvu on keskittynyt 20 km säteelle Joensuun keskustasta. Vaikka lähes puolet maakunnan väestöstä asuu edelleen maaseutualueilla, kaupungistuminen on ollut nopeaa. Kaupunkialueilla asuvien väestöosuus on vuosina 2012–2022 kasvanut 6,0 %-yksikköä, kaikista maakunnista eniten. Kehityksen taustalla on paitsi kaupunkialueiden kasvu, myös väestön väheneminen maaseutualueilla. Joka viides pohjoiskarjalainen lapsiperhe on yhden huoltajan perhe. Asuntokunnissa, yhden hengen asuntokuntien määrä on jatkanut kasvuaan ollen valtakunnallisesti sijaluvulla 5. Ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuus kaikista lapsiasuntokunnista on koko maahan verrattaessa korkeampi Pohjois-Karjalassa (P-K 29,1 %, koko maa 27,8 %). Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden lapsiperheiden osuus on vähentynyt. Vuon-

na 2022 osuus oli 1,9 %, kun vuonna 2020 se oli 2,6 %. Tarkasteltaessa väestön koulutustasoa, tutkinnon suorittaneiden väestöosuus on kasvanut tasaisesti ja on nyt jo koko maata korkeampi. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on kuitenkin maakunnan kokoon suhteutettuna edelleen koko maata alhaisempi sekä koko väestössä, että 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä. Tutkintoa vailla olevien 25–29-vuotiaiden määrä on pienempi kuin koko maassa. Osuus ei ole laskenut yhtä paljon kuin valtakunnallisesti. Koulutustaso on noussut, mutta ero koko maahan ei ole pienentynyt.

Vuonna 2023 Pohjois-Karjalan työllisyysaste oli 68,7 %, eli 4,9 prosenttiyksikköä matalampi kuin koko maan tasolla. Matalan työllisyysasteen taustalla ovat maakunnan korkea työttömyys, sekä työvoimapaalveluissa ja työvoiman ulkopuolella olevien korkea määrä, johon osaltaan vaikuttaa opiskelijoiden suuri väestöosuus. Yli 55-vuotiaiden osuus työllisistä on Pohjois-Karjalassa selvästi suurempi kuin koko maan tasolla. Ulkomaalaisten työnhakijoiden osuus ulkomaalaisten työvoimasta oli 24,1 % vuonna 2021.

Työttömyys on edelleen korkealla ja kasvussa. Vuoden 2024 tammikuussa työttömiä työnhakijoita oli 10 274, joista 1 223 oli lomautettuna. Työttömiä oli 554 (6 %) vuodentakaista enemmän ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,4 %. Luku oli maakunnista korkein. Ero suhteessa koko maahan nähden oli 3,5 prosenttiyksikköä. Miesten työttömyys lisääntyi Pohjois-Karjalassa 561 henkilöllä. Vastaavasti naisten väheni muutamalla henkilöllä. Työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi lähes kaikissa ikäryhmissä. Suurinta kasvua oli 20–24, 25–29 ja 45–49-vuotiaiden ikäryhmissä. Hakijoista kuului alle 25-vuotiaisiin 12 % (1 194 henkilöä), 25–54-vuotiaisiin 58 % (5 947 henkilöä) ja 55 vuotta täyttäneisiin 30 % (3 133 henkilöä). Vuonna 2023 vaikeasti työllistyviä (rakennetyöttömyys) 15–64 -vuotiaista oli 6,2 %.

Työpaikkojen määrä on kasvanut edellisvuosista, mutta palautumista pandemiaa edeltäneeseen tasoon ei ole saavutettu. Kohtaanto-ongelma on hieman helpottanut, mutta osin työvoiman kysynnän laskun takia. Hoito- ja sosiaalialan työvoimapula on erittäin vaikea. Lääkäreiden ja hoitajien ohella pulaa on muun muassa sosiaalialan ammattilaisista. Vuosina 2022–2032 kuntasektorin työntekijöistä eläköityy Pohjois-Karjalassa 36,4 %. Työvoimatarpeisiin vastaamisen kannalta hyvä lähtökohta on se, että Pohjois-Karjala on merkittävä koulutusmaakunta. Toisaalta koska Pohjois-Karjala on kokoaan suurempi koulutusmaakunta, koulutetun nuorison poismuutto alueelta on haaste.

2.2 Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat

Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin ongelmakohtina ovat elintapahaasteiden kasautuminen ja korkea sairastavuus. Pohjoiskarjalaisien elintavat ovat keskimäärin muuta maata huonommat. Lasten ja nuorten elintavoissa on tapahtunut muutosta huonompaan suuntaan.

Yksilön toimintakykyä ja elämänlaatua heikentävä ylipaino ja lihavuus on yleistynyt. Pohjoiskarjalaisista aikuisista noin joka viides on lihava (ISO-BMI $\geq$ 30 kg/m²). Lihavuuden yleisyys 13–16-vuotiailla nuorilla on myös kasvanut muuta maata nopeammin. Lihavuus lisää monien sairauksien riskiä. Alakoulu-ikäisistä 25,3 % ja 13–16-vuotiaista hieman yli 26,5 % on ylipainoisia (ISO-BMI $\geq$ 25 kg/m²). Koululounasta ei syö päivittäin 28 % 8. ja 9. luokan oppilaista. Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vastaava luku on 35 % ja lukiolaisista 23,5 %. Liikkumisen suhteen, yli puolet pohjoiskarjalaisista ei liiku viikoittain säännöllisesti terveysliikuntasuositusten mukaisesti ja hieman alle viidennes ilmoittaa nukkuvansa riittämättömästi. Vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus lapsissa ja nuorissa on hieman vähentynyt. Iän karttuessa liikunta-aktiivisuus laskee. Move! -mittausten mukaan 5. luokan oppilaista 39,9 % ja 8. luokan oppilaista 41 % on heikko fyysinen toimintakyky vuonna 2023. Ammatillisen oppilaitoksen ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista hieman yli 40 % nukkuu arkisin alle 8 tuntia. Yläkoulu 8. ja 9. luokan oppilaista 34 %.

Tupakointi on vähentynyt työikäisten keskuudessa. Yläkouluikäisillä ja lukiolaisilla tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö on lisääntynyt. Alkoholia liikaa käyttävien osuus yli 20-vuotta täyttäneiden osalta on hieman kasvanut. Kouluterveyskyselyn perusteella lasten ja nuorten alkoholin viikoittainen käyttö on puolestaan vähentynyt. Alkoholikuolleisuus sataa tuhatta asukasta kohti oli vuonna 2022 Pohjois-Karjalassa 38,1 (koko maa 30). Puolestaan ikävilillä 25–80 vuotta tapahtuneiden alkoholiperäisten kuolemien vuoksi menetettyjen elinvuosien lukumäärää sataan tuhatta vastaavaniikasta asukasta kohden oli 1052. Koko maan vastaava arvo oli 835. Laittomien huumeiden kokeilu 8. ja 9. luokkalaisilla sekä ammatillisen ja lukion oppilaitosten opiskelijoilla oli vähäisempää kuin keskimääräisesti koko maassa. Kokeiluissa oli myös pientä laskua verrattuna edelliseen kouluterveyskyselyyn. Vuonna 2022 kannabista 12 viime kuukauden aikana käyttäneiden osuus 20–64-vuotiaissa oli 3,5 %. Tarkasteltaessa stimulanttihuumeiden käyttöä jätevesitutkimuksen perusteella, Joensuussa käyttö on 264,94 mg 1000 asukasta kohti päivässä. Rahapelejä 12 viimeisen kuukauden aikana vähintään kerran viikossa pelanneiden 20 vuotta täyttäneiden osuus vuonna 2022 oli 25 %. Pelaamisesta aiheutuvia ongelmia oli vastaavana aikana kokenut 4 %.

Sairastavuus (syöpä, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat ja dementia) on Pohjois-Karjalassa muuta maata yleisempää. Vertailtaessa indeksiarvoja koko maan arvoon 100, Pohjois-Karjalan THL:n ikävakioitu sairastavuusindeksi on 120,6 sekä ikävakiomattomat tuki- ja liikuntasairausindeksi 138,3, sepelvaltimotauti-indeksi 141,7, mielenterveysindeksi 113 ja muistisairausindeksi on 118,6. Kaikissa näissä indikaattoreissa Pohjois-Karjalassa sairastavuus on maan kolmanneksi korkeinta. Syyskuussa 2022 oli maakunnassa myös eniten 2 tyyppin diabetesta sairastavia. Pohjoiskarjalaisista 20 vuotta täyttäneistä henkilöistä terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokee 40,4 %. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden tai tuki- ja liikuntaelinten – sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus on korkeampi kuin koko maan taso. Työkyvyttömyysindeksi (ikävakioitu) oli vuonna 2021 Pohjois-Karjalassa 118,8.

Lasten ja nuorten (7–17-vuotiaat) aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriön (ADHD) diagnoosien yleisyys on valtakunnallisesti tarkasteltuna suurinta Itä-Suomessa. Pohjois-Karjalassa vuonna 2022 yleisyys oli 7–12-vuotiailla tytöillä 7,7 % (koko maa 2,8 %) ja pojilla 20,3 % (koko maa 8,9 %) sekä 13–17-vuotiailla tytöillä 7,3 % (koko maa 3,9 %) ja pojilla 13,9 % (koko maa 7,6 %). Tietoisuutta ja ymmärrystä tarkkaavaisuuden häiriöstä on lisättävä.

Muistisairauksien määrä tulee lisääntymään maakunnan väestörakenteen ikääntyessä. Ennusteen mukaan vuodesta 2022 vuoteen 2032 muistisairaiden määrä kasvaa 7 prosenttiyksikköä. Voimakkainta kasvu on väestörakenteen takia Kontiolahdella, Liperissä ja Joensuussa. Tämä tarkoittaa sitä, että myös tarve hoi-vaan, huolenpitoon ja palveluihin kasvaa.

2.3 Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus kuvaa yksilön suhdetta muihin ihmisiin ja yhteisöihin sekä oman elämänsä vaikutusmahdollisuuksiin. Pohjois-Karjala on matalan osallisuuden aluetta Äänestysaktiivisuus vuoden 2023 eduskuntavaaleissa oli Savo-Karjalan vaalipiirissä 67,5 valtakunnallisen äänestysprosentin ollessa 71,9. Kuntavaalien äänestysprosentti vuonna 2021 oli puolestaan 49,5 % (koko maa 55,1 %). Vuonna 2022 erittäin heikkoa osallisuutta koki 20 vuotta täyttäneistä 12 % sekä 8. ja 9. luokkalaisista vuotta myöhemmin 12,9 %.

Asukkaiden osallisuutta tukevia rekisteröityjä eri alojen yhdistyksiä on Pohjois-Karjalassa PRH:n mukaan vuonna 2023 yhteensä 3 648 yhdistystä. Niiden lukumäärä on vähentynyt hieman edellisestä vuodesta. Uusia yhdistyksiä perustettiin 24 kappaletta vuonna 2023. Aktiivisesti järjestötoimintaan ilmoitti osallistuvansa 22,7 % (v. 2022). Määrä on valtakunnallisesti toiseksi alinta. Pohjois-Karjalan järjestöjen tilan-

netta seurataan joka toinen vuosi toteutettavalla Pohjois-Karjalan järjestökyselyllä. Vuoden 2023 järjestökyselyn mukaan (n=184) yhdistysten tärkeimpiä toimintamuotoja ovat harrastustoiminnan, virkistystoiminnan, tapahtumien ja vapaaehtoistoiminnan järjestäminen. Kyselyyn vastanneissa yhdistyksissä toimii vuoden aikana yhteensä n. 9000 vapaaehtoista. Ko. yhdistykset tavoittavat vuoden aikana yhteensä n. 175 000 ihmistä.

Yksinäisyys liittyy läheisesti sosiaaliseen eriarvoisuuteen, jota Pohjois-Karjalan korkea työttömyys ja pitkäaikaistyöttömien suuri määrä lisäävät. Yksinäiseksi itsensä tuntevien osuus yli 20-vuotta täyttäneistä oli 13,7 %. Kouluterveyskyselyssä nuorten yksinäisyyden kokemus on vähentynyt kaikissa ikäluokissa ja erityisesti ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla. Laskusta huolimatta on huomioitava, että yksinäisyys on merkittävä riski nuoren terveydelle. Lasten ja nuorten ahdistuneisuus on lisääntynyt 8. ja 9. luokan oppilailla (2021 19,3 %, 2023 20,9 %). Tyytyväisyys elämään laskee yläkouluun siirryttäessä 85,9 %:sta 66,4 prosenttiin.

Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisten kokemusta siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia tai ovat yhteydessä hyvinvointiin. Kulttuurihyvinvointikokemukset voiva olla yksin koettuja tai yhteisöllisiä. Ne voiva olla myös hyvin erilaisia, riippuen kunkin ihmisen suhteesta taiteeseen ja kulttuuriin. Kuukausittain jotakin kulttuuripalveluita käyttää 20 vuotta täyttäneistä 27,2 %. Vuonna 2022 esimerkiksi Pohjois-Karjalan kirjastoissa järjestettiin 1304 tapahtumaa, joihin osallistui yhteensä 15402 henkilöä. Aineistolainauksia tehtiin yli 2.7 miljoonaa. TEA-viisarin mukaan hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaan liittyviä asioita on käsitelty kuntastrategioissa maakuntatasolla tarkasteltuna hyvin. Samoin kuntien hyvinvointikertomuksiin ja suunnitelmiin on sisällytetty tavoitteita kunnan kulttuuritoiminnasta.

Pohjois-Karjalan kaikissa kunnissa asui vuonna 2022 ulkomaan kansalaisia 5170. Suurimman ryhmän muodostivat venäläiset. Vieraskielisiä oli samana vuonna 7880 henkilöä. Suurimmat kieliryhmät olivat venäjä, arabia ja englanti. Ulkomaalaistaustaisen poismuuttoalttius on 2,6 kertaa suurempi kuin suomalaisistaustaisten vuoden 2021 tietojen perusteella ja joka kymmenes maan sisäisen muuttoliikkeen myötä Pohjois-Karjalasta poismuuttava oli ulkomaalaistaustainen. Kunnille tehdyn kyselyn mukaan (7 vastausta) kotoutumisen strateginen kehittäminen on tehty kahdessa, työn alla viidessä ja suunnitteluvaiheessa yhdessä kunnassa. Kotoutumista edistävä toimintaa organisoivasta vastaajista kunnissa pääsääntöisesti kotoutumiskoordinaattori tai -ohjaaja. Peruspalvelut ovat kyselyn perusteella maahanmuuttaneille saavutettavissa. Suomen kielen koulutustarpeita esiintyy usealla kunnalla. Samoin kuntien viestinnässä tarvitaan kehittämistä.

Pohjois-Karjalassa pitkät välimatkat aiheuttavat myös haasteensa sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuuteen. Terveyspalveluita käyttäneistä 29,5 % koki hankalien matkojen haitanneen hoidon saamista. Uuden teknologian ja digitalisaation hyödyntämistä lisätään entisestään ja niiden käyttö on kasvanut. Digitalisaatio mahdollistaa palvelujen tuottavuuden, tehokkuuden, saavutettavuuden sekä asiakkaan valinnanvapauden lisääntymisen. Digitaalisten palveluiden yleistyessä, toimintavarmat ja nopeat tietoliikennetytydet ovat tulleet yhä tärkeämmäksi. Pohjoiskarjalaisista 27,8 % palveluja käyttäneistä oli asioinut v. 2022 sähköisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa. Kahta vuotta aiemmin vastaava luku oli 18,4 %. Esteitä ja huolia sähköisten palveluiden käytössä kuitenkin esiintyy vielä paljon esim. puutteellisten yhteyksien, laitteistojen tai digitaitojen takia. Hoitopaikkaan riittävän nopeasti viimeisellä käynnillä saaneiden osuus oli 66,7 %. Myönteinen asiakaskokemuksen saaneita oli viimeksi käytetyssä terveyspalveluissa 62,5 %. Merkittävimmät haasteet ovat kustannusten kasvu ostopalveluiden kasvun myötä ja henkilökunnan saatavuus.

2.4 Turvallinen arki- ja ympäristö

Pohjoiskarjalaisista hieman alle puolet kokee elämänlaatunsa hyväksi (v.2022). Turvattomaksi päivittäisen elämänsä kokee 4.2 % 20 vuotta täyttäneistä. Alakoululaisilla turvattomuuden tunne on kasvanut. Turvattomuuden tunteeseen voivat vaikuttaa omien kokemusten lisäksi läheisten kokemukset, konfliktiutiset ja yleinen epävarmuus.

Poliisin hälytystehtävät ovat vähentyneet maakunnassa. A- ja B-kiireellisyysluokan tehtäviä oli vuonna 2023 yhteensä 12 299. Toimintavalmiusaika A-tehtävien osalta eli keskimääräinen aika minuutteina siitä hetkestä, kun poliisi on saanut hätäkeskukselta tehtävän siihen kuin ensimmäinen partio on tehtäväpaikalla, oli 14,2. B-tehtävien palvelukykyaika oli puolestaan 21,1. Kotihälytyksiä oli 2035.

Poliisille ilmoitetut rikoslakirikoksien (pl. liikenne) ja omaisuusrikokset määrä laski hieman vuonna 2023 edellisvuodesta. Omaisuusrikoksia ilmoitettiin 5 249 kappaletta. Niiden selvitysprosentti oli 51,5 %. Väkivaltarikoksissa on ollut lievää kasvua. Vuonna 2022 niitä tehtäviin 805 kappaletta ja vuotta myöhemmin 889. Alaikäisten tekemien omaisuus- ja väkivaltarikosten määrä on myös kasvanut. Poliisin mukaan väkivaltarikoksen uhriksi joutumisen riski on kuitenkin varsin pieni. Panostus riskinhallintaan on tärkeää. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettuja potilaita oli 110,7 kymmentä tuhatta asukasta kohdin vuonna 2022.

65-vuotiaisiin tai sitä vanhempiin kohdistuneet petos, vakuutus- ja maksuvälinepetokset sekä omaisuusrikokset ovat voimakkaasti yleistyneet. Huuhausainerikosten määrä on kohonnut (2022 342 kpl, 2023 425kpl). Vanhempien tai muun huolta pitävän aikuisen fyysistä väkivaltaa vuoden aikana koki 4. ja 5. luokan oppilaista 14,1 % ja 8. ja 9. luokan oppilaista 10,5 % ja lukion sekä ammatillisen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 5,9 %.

Liikkuminen perustuu vahvasti maakunnassa henkilöautoiluun. Valtion bussiliikenteen ostopalveluvuorot ovat vähentyneet ja heikentävät kuntien välistä liikumismahdollisuuksia julkisilla yhteyksillä. Hätäkeskukselle ilmoitettuja liikenneonnettomuuksia, joihin pelastuslaitos osallistui, oli 376 vuonna 2023. Tieliikenneonnettomuuksia kuoli 6 ja loukkaantui 99 henkilöä. Vesistöissä tapahtuneet hukkumiskuolemat ovat olleet laskussa. Hukkuneita oli Pohjois-Karjalassa vuosina 2021–2023 yhteensä 22 henkilöä. Pääasiassa hukkumiset tapahtuivat kesäkuukausina. Pelastustoimen puolella tehtävien kokonaismäärä väheni hieman vuonna 2023 verrattuna edellisten vuosien keskiarvoon. Laskua tapahtui erityisesti kiireellisten tehtävien kohdalla. Palokunnan toimintavalmiusaika 1. yksikön mukaan oli keskimääräisesti 11,5 minuuttia ja yksikkövahvuuden 1+3 mukaan 14,31 minuuttia

Pohjois-Karjalassa on tehty systemaattista ja näyttöön perustuvaa kaatumisen ehkäisytyötä monitoimijaisesti vuodesta 2017 saakka. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä ovat laskeutuneet huomattavasti vuodesta 2020 ja alittaa nyt valtakunnallisen keskiarvon. Vuonna 2020 koko maan hoi-

tojaksot olivat 363,4 ja Pohjois-Karjalassa 444,2. Kaksi vuotta myöhemmin kokomaan arvo oli 344,4 ja Pohjois-Karjalan 299.

Ilmaston vaikutukset turvallisuuteen ja asuin ympäristöön vaativat jatkuvaa huomiota. Talviolosuhteiden muutokset (mm. lisääntyvät jäätymis-sulamissyklit talvella, talvisateisuus, routiminen) aiheuttavat onnettomuus ja tapaturmariskin kasvua. Liikkumiseen. Voimistuvat myrskyt ja ukkoset, navakka ja kova tuuli, sateisuuden lisääntyminen vaikuttavat tietoliikenneyhteyksien toimivuuteen, energian saatavuuteen onnettomuus- ja tapaturmariskien kasvun lisäksi. Lämpötilan nousun tuovat lisääntyvät ja voimistuvat heljaksot vaikuttavat mm ikäihmisten, liikuntaesteisten elämään. Haasteeksi muodostuu edellä mainituissa ilmastomuutoksen vaikutuksissa yleisesti ihmisten liikumisen vaikeutuminen.

Taloudellinen huoltosuhde oli vuonna 2021 koko maan heikoin. Asuntokuntien käytettävissä olevien rahatulojen keskiarvo oli vuonna 2021 36616 €. Asuntokunnassa, missä oli vain ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia, keskiarvo oli 23116 €. Pohjois-Karjalan 33,7 prosenttiyksikön osuus 20–64-vuotiaista, jotka uskovat, etteivät jaksaa työskennellä vanhuseläkeikään. Osuus on kasvanut ja on maakunnista kolmanneksi korkein. Vuonna 2022 itsensä täysin tai osittain työkyvyttömäksi kokevien osuus on maan toiseksi korkein 27,1 prosenttiosuudella 20–64 vuotiaista. Syrjäytymisriskissä olevia (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) 18–24-vuotiaita on 15,2 % ikäluokastaan.

3 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa

Kunnilla ja hyvinvointialueella on yhteisen tahtotilan lisäksi, lakisääteinen velvoite edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Julkisten toimijoiden tehtävä on laaja-alainen ja poikkihallinnollinen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tehdään yhteistyössä maakuntaliiton, järjestöjen, yrityksiä, seurakuntien ja muiden julkiset toimijoiden kanssa.

3.1 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, maakuntaliiton ja kuntien strategien kumppanuus

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto ja Pohjois-Karjalan kunnat ovat toistensa strategisia kumppaneita. Yhteistyön pohjana ovat lakisääteiset suunnitelmat, hyvinvointialueen, maakuntaliiton ja kuntien strategiat, ohjelmat ja suunnitelmat sekä kuntien sekä hyvinvointialueen hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat. Yhteistyörakenteet on jaettu neljälle toisiaan täydentävälle tasolle: strateginen, operatiivinen, hyvinvointikoordinaattori ja kumppanuustaso. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton ja hyvinvointialueen Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin kumppanuusryhmä kokoaa lisäksi yhteen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä turvallisuuden tiedon ja suuntaa strategisesti alueellisten kumppanuusryhmien toimintaa.

Strateginen taso rakentuu kuntien, hyvinvointialueen sekä maakuntaliiton (poliittisen johdon ja/tai virka-

miesjohdon) yhteiselle valtuustokauden strategisen tason neuvottelulle sekä vuosittaisille alueellisille tapaamisille. Strategisissa neuvotteluissa sovitaan yhteiset tavoitteet, toimintamallit ja niiden toteutumista todentavat mittarit.

Operatiivinen tasolle kunnan ja hyvinvointialueen nimeämät hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen vastuutahot kokoontuvat vähintään kaksi kertaa vuodessa keskustelemaan hyte-kysymyksistä. Tarvittaessa kuntakohtaisia neuvotteluja voidaan järjestää enemmän.

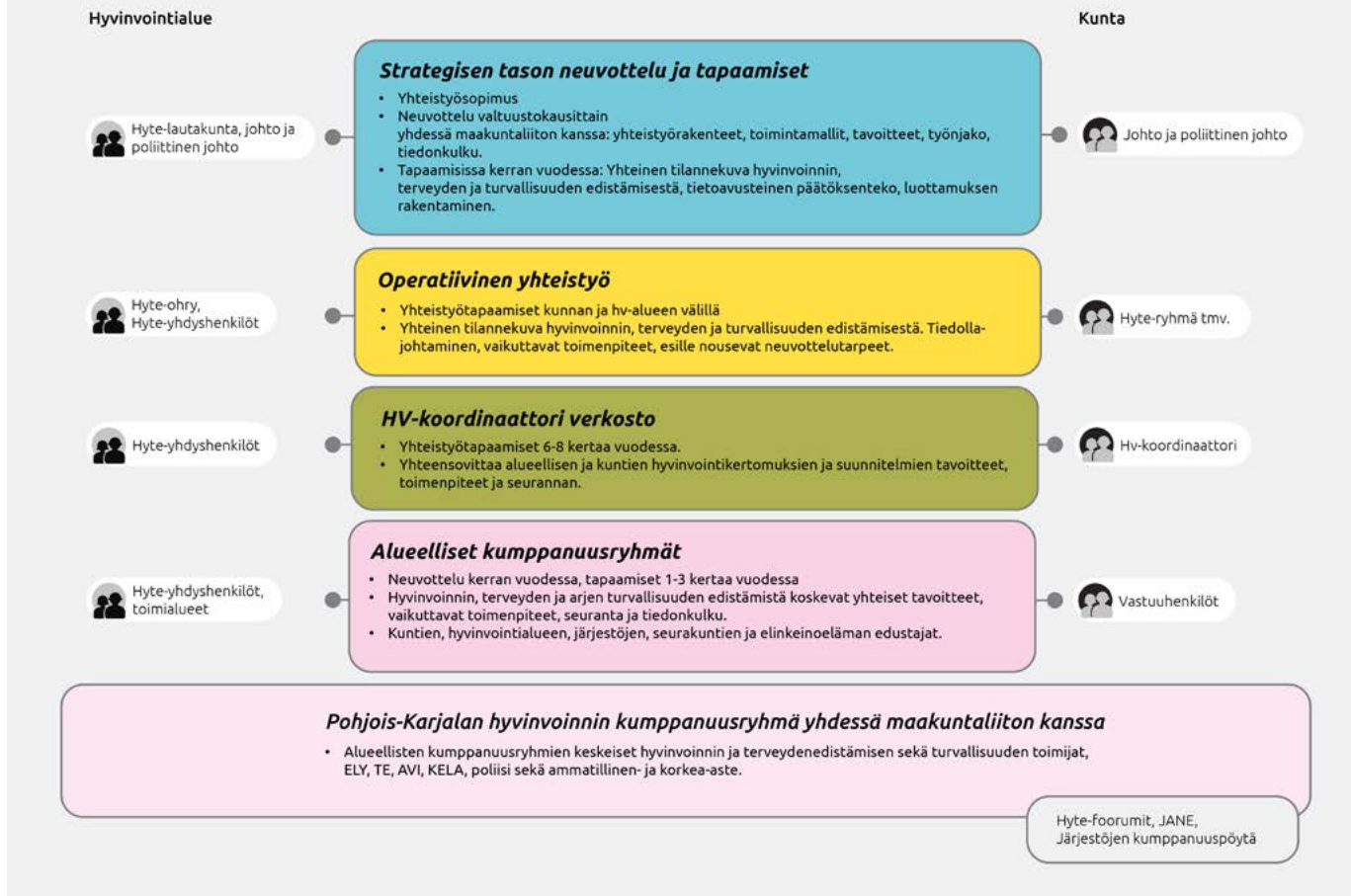
Alueellinen hyvinvointikoordinaattorien verkosto koostuu 6–8 kertaa vuodessa. Hv-koordinaattorit kokoavat yhteen tilannekuvan pohjalta esiin nousevat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä turvallisuuden ilmiöt, tavoitteet ja niihin liittyvät toimenpiteet. Nämä toimivat sekä strategisen että kumppanuustason neuvotteluiden pohja-aineistona.

Kumppanuustason ytimen muodostava alueelliset kumppanuusryhmät. Kumppanuusryhmien kautta toteutuu myös hyvinvointialueen lakisääteinen velvollisuus neuvotella vähintään kerran vuodessa yhdessä alueensa kuntien sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. Neuvottelussa sovitaan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman konkreettisia ja vaikuttavista toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. Lisäksi tapaamisissa, joita järjestetään 1-3 kertaa vuodessa, varmistetaan tiedonkulku ja käsitellään elintapoihin, mielen hyvinvointiin, ehkäisevään päihdetyöhön, arjen toimintakykyyn, turvallisuuteen, osallisuuteen liittyviä keskeisiä ilmiöitä ja niihin kytkeytyviä vaikuttavia toimenpiteitä sekä tarvittavia muita keskeisiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen teemoja.

Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin kumppanuusryhmä kokoaa yhteen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä turvallisuuden tiedon ja suuntaa strategisesti alueellisten kumppanuusryhmien toimintaa. Ryhmä toimii lisäksi yhteistyölinkkinä viranomaistoimijoiden, kuntien, hyvinvointialueen, ammatillisen ja korkeasteen koulutuksen sekä sidosryhmien välillä. Edustettuina ovat alueellisten kumppanuusryhmien keskeiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä turvallisuuden toimijat sekä ELY-keskus, KELA, AVI, poliisi, elinkeinoelämä, seurakunnat sekä ammatillisen ja korkeasteen koulutusorganisaatiot. Ryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa.

Hyvinvointialueen, kuntien, maakuntaliiton ja sidosryhmien yhdyspintarakenteet

Kuva 2 Hyvinvointialueen, kuntien, maakuntaliiton ja sidosryhmien yhdyspintarakenteet

4 Hyvinvoinnin painopisteet, tavoitteet ja mittarit

Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategisia painopisteitä on kolme; hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä turvallinen arki ja ympäristö. Jokaiselle painopisteelle on valittu omat kehittämistavoitteet, jotka on avattu tarkemmin kuvassa 3. Tavoitteiden saavuttamiseksi on listattu esimerkkejä toimenpiteistä ja keinoista, joilla tavoitteiden saavuttamista voi edistää. Esimerkkien tarkoituksena on toimia ajatuksen herättäjinä. Toimijat itse määrittelevät omat tukitoimensa ja tapansa omien tarpeidensa ja tilanteensa mukaisesti. Jokaisen painopisteen kehittymisen seurantaan on määritelty indikaattorit, jotka maakunnallisen hyte-ohjelman osalta ovat THL:n vähimmäistietosisällön Hyvinvoinnin tila-osion asetusluonnoksen mukaiset indikaattorit ja hyte-kertoimet. Tarkemmin indikaattoreista luvussa 6.

Edellisen luvun alussa oli kuvattu maakunnan yleistä tilannetta väestön, koulutuksen, ja työmarkkinoiden osalta.

Yleiskuvan vähimmäistietosisällön mukaiset indikaattorit:

HVA:n ja kuntien yhteiset indikaattorit:

- Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista
- Ikäryhmittäinen väestöennuste 2030
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä
- Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista
- Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavikäisestä asuntoväestöstä
- Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavikäisestä väestöstä
- Sairastavuusindeksi, ikävakioitu

Hyvinvointialueen indikaattorit:

- Ulkomaista syntyperää olevien lasten ja nuorten osuus eri ikäryhmissä
- Ulkomaalaiset työttömät työnhakijat, % ulkomaalaisten työvoimasta

Kuva 3 Pohjois-Karjalan hyte-ohjelma. Painopisteet ja niiden tavoitteet.

4.1 Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat – ennaltaehkäisten ja kannustaen eteenpäin

Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat painopisteen lähtökohtana on asukkaiden mahdollisuus tehdä itseään koskevia terveyttä edistäviä päätöksiä sekä kuinka hänen ratkaisujensa tekemahdollisuuksia tuetaan hyte toimijoiden suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimeenpanorakenteissa. Asukkaiden päätökset koskevat mm. ravintoa, liikuntaa, kulttuuritoimintaa sekä päihhteettömyyden ja mielenterveyden ylläpitämistä. Palvelujen olemassaolo ja löydettävyyys, tiedonsaanti palveluista sekä niihin pääsy ovat edellytyksiä päätösten toimeenpanossa ja elintapojen muutoksessa. Tukemalla terveellisiä elintapoja vähennetään väestön sairastavuutta sekä edistetään heidän toiminta- ja työkykyään.

Jokaisella on mahdollisuus läpi elämän

- parantaa elintapojaan ja arjen valintojaan
- ylläpitää mielen hyvinvointiaan ja vahvistaa elämäntaitojaan
- vahvistaa toiminta- ja työkykyään
- kokea hyvää terveyttä

Esimerkkejä miten tuemme terveellisiä elämäntapoja, tietoisten valintojen tekemistä, kykyä toimia muuttuvissa olosuhteissa sekä yksilön voimavarojen ja työn tasapainoa:

- Elintapaohjauksen sekä liikunta- ja ravintoneuvonnan toteuttaminen teematyypisesti eri kohderyhmille
- Jokaisen resilienssin tukeminen osana elämäntaitojen hallintaa
- Mielen hyvinvoinnin ylläpitämisen taitojen kehittäminen ja vahvistaminen esim. kulttuurihyvinvointipalveluiden, lasten kasvuympäristöjen kehittämisen sekä työyhteisöjen työhyvinvoinnin edistämisen avulla.
- Lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen
- Seksuaaliterveyden edistäminen läpi elämäntaakan
- Lasten ja nuorten päihteiden ja rahapelien käytön tai käytön kiinnostuksen tunnistaminen sekä varhainen puuttuminen koulussa, harrastuksissa, terveydenhuollossa esim. VAPE
- Aikuisten päihteiden ja rahapelien riskikäytön tunnistaminen ja varhainen puuttuminen kaveriporukassa, harrastuksissa, työyhteisössä, työterveydessä ja sote-palveluissa.
- Päihhteettömien tapahtumien ja tilojen lisääminen nuorille aikuisille
- Työikäisten toiminta- ja työkyvyn tukeminen esim. lisäämällä liikkumista ja edistämällä aivoterveyttä

Vähimmäistietosisällön mukaiset indikaattorit – osio hyvinvoinnin tila

Kuntien indikaattorit:

- Huumejäämät kaupungin jätevedenpuhdistamolla / mg (huumeiden käyttömäärä) / 1000 henkilöä / päivä, laskettuna tilastovuoden keskiarvona (suuret kaupungit)

HVA:n ja kuntien yhteiset indikaattorit:

- Työkyvyttömyysindeksi, ikävakiointu
- Ylipainon (ml. lihavuuden) yleisyys (%) 2–16-vuotiailla
- Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9.luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVEI-mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky
- Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Alkoholikuolemat, menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 25–80 vuotta / 100 000 vastaavan ikäistä, pienituloiset (uupuu tekstistä, lisää)

Hyvinvointialueen indikaattorit:

- Ylipainon yleisyys, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Päivittäin tupakoivien osuus (%), 20 vuotta täyttäneistä, koulutusryhmittäin
- Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus, % 20 vuotta täyttäneistä, koulutusryhmittäin
- Lihavien osuus (kehon painoindeksi BMI $\geq$ 30 kg/m²), % 20 vuotta täyttäneistä, koulutusryhmittäin
- Alkoholialueen liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C), % 20 vuotta täyttäneistä
- Kannabista 12 viime kuukauden aikana käyttäneiden osuus (%), 20–64-vuotiaat
- Terveytensä keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus, % 20 vuotta täyttäneistä, koulutusryhmittäin
- Klamydiainfektioita / 100 000 asukasta

4.2 Osallisuus ja yhteisöllisyys – Yhdessä toisiamme kunnioittaen

Osallisuus ja yhteisöllisyyden painopisteen lähtökohdiana on asukkaiden merkityksellisyyskokemuksen sekä alueen pitovoiman edistäminen. Tavoitteena on ehkäistä ja vähentää asukkaiden yksinäisyyden kokemusta sekä tukea heidän vaikutusmahdollisuuksiaan. Osallisuuden edistämiseksi järjestötoimijoiden merkitys on keskeistä. Järjestöt tarjoavat osallistumisen, mielekkään toiminnan ja vaikuttamisenpaikkoja, vertaistukea sekä mahdollisuuksia osallistua yhteisöjen toimintaan. Suunnitellessa hyte-palveluita käyttäjien osallistaminen sekä monialaisten yhteistyöraakenteiden kehittäminen palveluiden toteutuksessa on tärkeää.

Yhteisöt ja yhteisöllisyys mahdollistavat

- kuulumisen itselleen merkitykselliseen yhteisöön
- kiinnittymisen yhteiskuntaan
- yksinäisyyden vähenemisen

Esimerkkejä kuinka edistetään osallisuutta, vireää kansalaistoimintaa, toimivia palveluita sekä maan kunnan pitovoimaa:

- Järjestöjen välisen yhteistyön kehittäminen ja toimintaedellytysten turvaaminen esim. edullisten tilojen, järjestöavustusten kautta
- Matalan kynnyksen osallistavan ryhmätoiminnan sekä vertaisryhmätoiminnan järjestäminen
- Lasten ja nuorten parissa työskentelevät sitoutuvat perhekeskusverkoston tavoitteisiin ja osallistuvat yhteiseen kehitystyöhön.
- ”Höntsä” harrastusmahdollisuuksien tukeminen koulupäivän jälkeen

- Päätäjien osallistuminen aktiivisesti nuorten kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä nuorten aito kuuleminen
- Ammattihenkilöstön jalkautuminen ja läsnäolo nuorten parissa sekä turvallisten aikuisten (tukihenkilöiden) lisääminen nuorten toimintaympäristöissä.
- Yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen etuisen vanhustyön avulla
- Digitaalisen palvelutarjottimen aktiivinen hyödyntäminen osana ihmisten osallisuuden tukemista ja yksinäisyyden ehkäisyä
- Erityistä tukea tarvitsevien ihmisten tilanteen tunnistaminen ja tuen tarjoaminen, tasavertaisuuden edistäminen
- Askukasraatien ja -foorumien järjestäminen

Vähimmäistietosisällön mukaiset indikaattorit – osio hyvinvoinnin tila

HVA:n ja kuntien yhteiset indikaattorit:

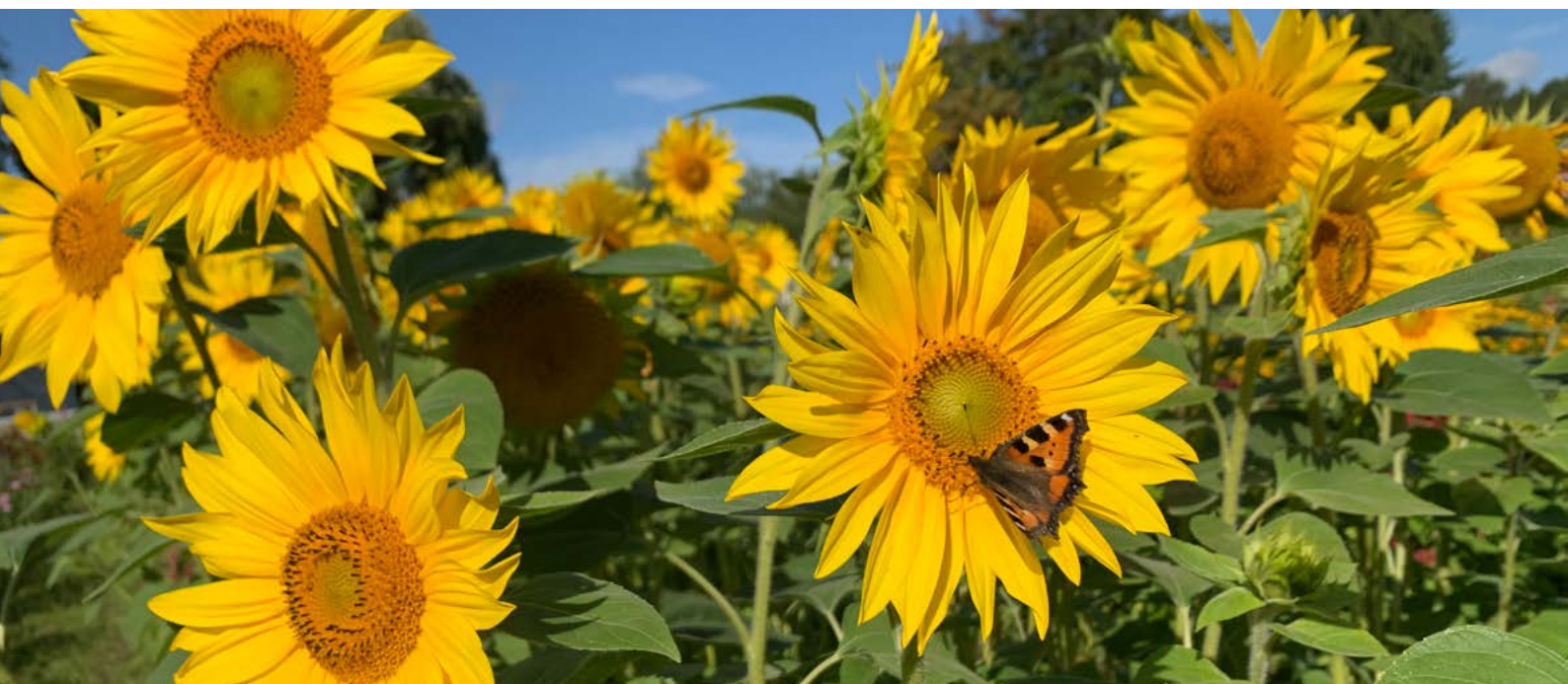
- Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Hyvinvointialueen indikaattorit:

- Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 20 vuotta täyttäneistä, koulutusryhmittäin

Kuntien indikaattorit:

- Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % äänioikeutetuista

4.3 Turvallinen arki- ja ympäristö – Elinvoimainen Pohjois-Karjala

Turvallinen arki- ja ympäristö – painopisteen lähtökohdiana on, että maakunta on kaikille ja kaikenikäisillä hyvä ja turvallinen paikka asua ja elää. Turvallisuuden edistämistä toteutetaan asumisen, ympäristön, pelastus-, liikunta-, kulttuuri- ja muiden palvelujen sekä liikenneyhteyksien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Palvelut, toiminnot ja ympäristö ovat saavutettavissa sekä esteettömiä ja ne suunnitellaan kaikkien osallisuus huomioiden. Asukkaiden kokemaa turvallisuudentunnetta edistetään konkreettisin toimenpitein erilaisissa toimintaympäristöissä kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa, työpaikoilla, vapaa-ajalla, asumispalveluissa ja kotona. Asukkaille turvataan edellytykset vähimmäistason turvaavaan toimeentuloon ja huolenpitoon kaikissa elämäntilanteissa. Työelämän ulkopuolella olevia henkilöiden paluuta ja siirtymistä työelämään tuetaan koulutus-, kuntoutus- ja työllisyyspalveluiden avulla

Jokaisella on oikeus:

- turvalliseen elämään ja ympäristöön
- hyvään elämänlaatuun
- turvattuun toimeentuloon

Esimerkkejä kuinka edistämme kiusaamisesta ja häirinnästä vapaata ympäristöä, ehkäisemme onnettomuuksia ja tapaturmia, tuemme turvallisuuden tunteen vahvistumista sekä edistämme asukkaiden työllistymis- ja kouluttautumismahdollisuuksia:

- Kyläturvallisuussuunnitelman laatiminen, jalakauttaminen, toteutus ja säännöllinen harjoittelu sekä seuranta
- Kotitalouksien varautumisen kehittäminen ja tietoisuuden lisääminen
- Varautuminen häiriö-, kriisi- ja poikkeustilanteisiin, säännöllinen harjoittelu sekä seuranta
- Medialukutaidon ja digiturvallisuustaitojen kehittäminen
- Viilentävän kaupunkivihreän lisääminen sekä suojaavien katosrakenteiden rakentaminen
- Vanhusten ennalta ehkäisevän toimintojen lisääminen hellejaksoihin varautumisessa
- Hulevesien hallinnan suunnittelu ja tarvittavien rakenteiden rakentaminen (vesien ohjaus/kerääminen altaisiin)
- Talvikunnossapito ja sen tason huolehtiminen

- Kiusaamisen ehkäiseminen kaikissa elinympäristöissä: varhaiskasvatus, koulu, työpaikat, harrastustoiminta
- Perheväkivallan tunnistaminen ja varhainen puuttuminen arjen elinympäristöissä ja palveluissa
- Turvallisen tilan periaatteen käyttöönotto kaikissa julkisissa tiloissa
- Luonnon vaikutukset ja mahdollisuudet hyvinvoinnin edistäjänä osaksi kansalaisten tieto- ja taito-osaamista sekä luontosuhteen syntyminen ja jatkuvuuden mahdollistaminen
- Panostetaan (julkisten) tilojen terveellisyyteen ja turvallisuuteen sekä esteettömyyteen
- Turvataan vähemmistöjen oikeudet turvalliseen arkeen (antirasismi)
- Asukkaita tuetaan henkilökohtaisella ohjauksella työllistymisessä.
- Asukkaille saavat toimijoilta tietoa erilaisista tukimahdollisuuksista ja avustustoiminnasta.

Vähimmäistietosisällön mukaiset indikaattorit – osio hyvinvoinnin tila

Kuntien indikaattorit:

- Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta
- Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1000 asukasta

HVA:n ja kuntien yhteiset indikaattorit:

- Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavanikäisistä
- Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet henkilöt, lkm.
- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä

Hyvinvointialueen indikaattorit:

- Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus, % 20 vuotta täyttäneistä
- Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokeneiden osuus, % 20 vuotta täyttäneistä

5 Toimeenpano

Hyte-ohjelman toteutuminen edellyttää toimijoiden yhteisen tahtotilan lisäksi sitoutumista suunnitelman toimeenpanoon, toimintojen yhteiskehittämiseen paikallisesti ja aluetasolla sekä yhteistä arviointia. Kunnat, hyvinvointialue ja yksityissektori kuvaavat myös toteuttamansa palvelut sekä ylläpitävät palvelukuvauksia Palvelutietovarannossa (PTV).

Kuntien hyvinvointisuunnitelmissa maakunnallisen hyvinvointisuunnitelman painopisteet jalkautuvat käytäntöön kunnan väestöpohjan, kunnassa määriteltyjen kärkiteemojen ja toimenpiteiden kautta. Kaikki toimialat, hallintokunnat tai osastot osallistuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen- ja kehittämistyöhön. Painopisteiden toimialakohtainen käsittely, toimenpiteiden yhteinen miettiminen sekä suunnitelmallinen toimeenpano sekä vaikuttavuuden seuraaminen ovat perusedellytyksiä edistämistyön onnistumiseksi (Taulukko 1). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä vastaava viranhaltija vastaa kunnassa hyvinvoinnin

ja terveyden edistämisen yhteistyöstä kunnan eri toimialojen, muiden toimijoiden sekä alueellisten toimijoiden kanssa.

Hyvinvointialue tukee maakunnallisen ja kuntien hyte-suunnitelmien toimeenpanoa oman hyvinvointisuunnitelmansa ja hyte-rakenteittensa kautta, koostuu hyvinvointi- ja terveysseurantatietoja, levittää näyttöön perustuvia toimintamalleja ja kehittää hyviä käytänteitä erilaisten kehittämishankkeiden avulla. Hyvinvointialueella konkreettinen toiminnan suunnittelu tulisi jalkauttaa palvelualueittain.

Hyte-ohjelman toimeenpanoa toteutetaan kattavasti myös laajan sidosryhmäverkoston kautta. Järjestöt, seurakunnat ja muut toimijat voivat miettiä toimenpiteitä vastaavalla tavalla kuin kunnat ja hyvinvointialue. Mahdollista on myös esimerkiksi sisällyttää järjestöjä koskevat toimenpiteet osaksi kuntien suunnitelmia.

Taulukko 1 Painopisteet, niiden tavoitteet ja kunnan toimenpiteet toimialoittain

Painopiste	Tavoitteet	Kunnan toimenpiteet toimialoittain			
		Opetus-/sivistystoimi	Tekninen	Vapaa-aika	Hallinto
1. Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat	Elintapojen parantaminen arjen valinnoilla				
	Mielen hyvinvoinnin ylläpito ja vahvistaa elämäntaitojaan				
	Toiminta- ja työkyvyn vahvistaminen				
	Hyvän terveyden kokeminen				
2. Osallisuus ja yhteisöllisyys	Kuuluminen itselleen merkitykselliseen yhteisöön				
	Kiinnittyminen yhteiskuntaa				
	Yksinäisyyden väheneminen				
3. Turvallinen arki ja ympäristö	Turvallinen elämä ja ympäristö				
	Hyvä elämän laatu				
	Riittävä taloudellinen turva				

6 Arviointi

Maakuntatasolla hyte-ohjelman toimeenpanoa sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön kehittymistä ja vaikuttavuutta maakunnassa, seurataan monella eri tasolla niin yhteistyörakenteissa kuin myös toimijoiden omissa organisaatioissa.

Hyte-ohjelmassa painopisteiden indikaattoreiksi on valittu HYTE-kertoimet sekä THL:n vähimmäistietosisällön Hyvinvoinnin tila- osion asetusluonnoksen mukaiset indikaattorit. Käytetyt indikaattorit perustuvat maaliskuun 2024 tietoihin. Tämän hyte-ohjelman valmisteluvaiheessa ei vielä ollut tietoa vähimmäistietosisältöasetuksen lopullisesta sisällöstä ja asetuksen voimaan tulosta. Muut vähimmäistieto sisällön osat alueet ovat seuraavat:

- Hyvinvointialue:
  - Tehdyt toimet Sote-palveluissa (hyvinvointia ja terveyttä edistävät toimet),
  - Tehdyt toimet muilla toimialoilla kuin sotesa (hyvinvointiin ja terveyteen yhteydessä olevat tekijät),
  - Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet alueella ja alueen kunnissa,
  - Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet alueella ja alueen kunnissa: laadullinen itsearviointi
- Kunnat:
  - Tehdyt toimet kunnassa (hyvinvointiin ja terveyteen yhteydessä olevat tekijät),
  - Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet kunnissa,
  - Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet kunnissa: Laadullinen itsearviointi

Kaikki vähimmäistietosisällön mukaiset indikaattori-osa-alueet löytyvät erillisestä indikaattorijulkaisusta.

Hyte-kerroin, eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin, on hyvinvointialueiden ja kuntien HYTE-työn monipuolisten ja suunnitelmallisten toimien toteuttamisen kannustamiseksi ja tukemiseksi tar-

koitettu valtionrahoituksen peruste. Kunnat ja hyvinvointialueet voivat käyttää saamaansa HYTE-kertoimen mukaista rahoitusta valtionosuuden perusteissa osoitettujen tehtävien hoitamiseen. HYTE-kertoimen perusteella jaettava rahoitus osa yleiskatteellista rahoitusta, eikä se ole ns. korvamerkittyä rahoitusta. Kuntien ja hyvinvointialueen saamien summien laskemiseksi on omat, erilaiset laskutapansa.

Hyvinvointialueiden ja kuntien HYTE-kerrointen suuruus ja osuus määräytyvät tiettyjen määriteltyjen seuraintindikaattoreiden mukaan. Kunnille ja hyvinvointialueille on määritelty omat indikaattorinsa, mutta molempien HYTE-työssä seurataan toimintaa kuvaavia prosessi-indikaattoreita ja muutoksia mittaavia tulosindikaattoreita. Kuntien prosessi-indikaattorit (15 kpl) mittaavat nykytilannetta, kunnan toimintaa väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Tulosisäntäindikaattorit (6 kpl) taas kuvaavat kunnan väestön terveyttä ja hyvinvointia, ja tässä tapahtunutta muutosta.

Kunnat ja hyvinvointialue seuraavat omien hyvinvointisuunnitelmiansa vaikuttavuutta. Maakunnan yleistä hyvinvoinnin ja terveyden tilaa sekä tehtyä edistämistyötä seurataan maakuntaliiton koollekutsuman POKAT-hyvinvointiryhmän kautta. Hyvinvointiryhmän nimi tulee muuttumaan Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin kumppanuuksryhmäksi vuonna 2026. Arviointi tehdään kirjattujen painopisteiden kehittämistavoitteiden sekä niille määriteltyjen vuosittaisten kärkiteemojen kautta. Arviointi toteutetaan kaksi kertaa vuodessa järjestettävällä HYTE-foorumeilla. Keväällä foorumi käsittelee Pohjois-Karjalan yleistä hyvinvoinnin ja terveyden tilaa sekä siinä tehtävää yhteistyötä. Syksyllä maakunnassa tehtyjä käytännön toimenpiteitä ja niiden hyviä käytänteitä sekä vaikuttavuutta. Seurannassa hyödynnetään mm. kuntien hyvinvointisuunnitelmien arviointia, hyvinvointikoordinaattorien ja alueellisten kumppanuuksryhmien kokouksissa nousseita esimerkkejä sekä toteutettujen hankkeiden tuloksia. Indikaattoritietoja tarkastellaan keväisin saatavilla olevien tietojen pohjalta.

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton julkaisuja

Pohjois-Karjalan liiton nimi muuttui 1.1.2005
Pohjois-Karjalan maakuntaliitoksi

1993

- 1 Toimintasuunnitelma ja talousarvio 1.6.–31.12.1993
- 2 Kuntayhtymäsuunnitelma vuosiksi 1994–1998, toimintasuunnitelma ja talousarvio vuodeksi 1994
- 3 Joensuun seudun seutukaava

1994

- 4 Toimintakertomus 1.6.–31.12.1993
- 5 Selvitys Tanskan maaseutualueille kohdistetuista EY:n rakennerahastojen tuista
- 6 Kuntayhtymäsuunnitelma 1995–1999, toimintasuunnitelma ja talousarvio 1995
- 7 Pohjois-Karjalan kehittämisohjelma vuosille 1995–1999
- 8 Pohjois-Karjalan maaseutuohjelma vuosille 1995–1999
- 9 Pohjois-Karjalan saaristo-ohjelma
- 10 Pohjois-Karjalan jätehuollon alueellinen yhteistyö sekä uudet käsittelymenetelmät
- 11 Pohjois-Karjalan EU-ohjelma vuosille 1995–1999
- 2. korjattu painos 1995
- 3. osittain korjattu painos 1996
- 12 Joensuun seudun kansainvälinen asema ja sen vaikutus seudun kehittämiss strategiaan

1995

- 13 Kylät ja kunnat kehittäjinä Itävallassa
- esimerkkinä syrjäinen Waldviertel
- 14 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1994
- 15 Raja-alueen kehittämisohjelma: Itä-Suomi ja Karjalan tasavalta
- 16 Asumisen tulevaisuus ja yhteistyö Joensuun seudulla
- 17 Toimintakertomus 1994
- 18 Pohjois-Karjalan kehittämisohjelma vuosille 1996–2000
- 19 Kuntayhtymäsuunnitelma 1996–2000, toimintasuunnitelma ja talousarvio 1996

1996

- 20 Pohjois-Karjalan kansainvälistymisstrategia
- 21 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1995
- 22 Toimintakertomus vuodelta 1995
- 23 Asunto-ohjelmointi Joensuun seudun kuntayhteyksissä
- 24 Pohjois-Karjalan matkailustrategia 1996–2000
- 25 Pohjois-Karjalan matkailufakta 1994
- 26 Pohjois-Karjalan maankäytön ja aluerakenteen periaatteet

- 27 Toiminta- ja taloussuunnitelma 1997–1999 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 1997

1997

- 28 Pohjois-Karjalan maakunnallinen tietostrategia, oppiva maakunta – luova periferia
- 29 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1996
- 30 Maakunnan kehittämisraha ja EU-raha Pohjois-Karjalassa vuosina 1995–1996
- 31 Toimintakertomus 1996
- 32 Toiminta- ja taloussuunnitelma 1998–2000 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 1998

1998

- 33 POKAT 2006: Pohjois-Karjalan maakunnan kehittämisen puitteet vuoteen 2006
- 34 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1997
- 35 POKAT 2006: Pohjois-Karjala uudelle vuosituhatluvulle
- 36 Toimintakertomus 1997 ja tilinpäätös 31.12.1997
- 37 Euroopan metsämaakunta 2010
- Pohjois-Karjalan metsästrategia vuosiksi 1998–2010
- 38 Kauneimmat Karjalasta – Karjalasta parhaimmat
- Pohjois-Karjalan maakuntatapahtuma Helsingissä 13.–15.6.1997, loppuraportti
- 39 Pohjois-Karjalan yritys- ja toimipaikkaselvitys vuosilta 1990–1997
- 40 Toiminta- ja taloussuunnitelma 1999–2001 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 1999

1999

- 41 Talkoilla tietoyhteiskuntaan
- Pohjois-Karjalan tietoyhteiskuntastrategia ja toimenpideohjelma 1999–2006
- 42 By Joint Work Party to the Information Society
- 43 Hyvinvointiklusteri Pohjois-Karjalassa
- realismia vai idealismia
- 44 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1998
- 45 Toimintakertomus 1998
- 46 Pohjois-Karjala – Osaamisen maakunta
- Maakunnan koulutusta koskevia kehittämislinjauksia

2000

- 47 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2000–2002 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2000
- 48 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti vuodelta 1999
- 49 Tilinpäätös 31.12.1999
- 50 Katsaus Pohjois-Karjalan toimialarakenteeseen vuosina 1990–1997
- 51 Suurpedot Pohjois-Karjalassa
- Pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien kokemuksia suurpedoista
Large terrestrial carnivores in North Karelia
- 52 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2000–2003 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2001
- 53 Pohjois-Karjalan elintarvikeklusterin kehittämisstrategia 2000–2006

2001

- 54 Ihmisen mittainen Pohjois-Karjala
- Metkujen maaseutupolitiikka
- 55 Tilinpäätös 31.12.2000
- 56 Palvelujen haun suuntautuminen Pohjois-Karjalassa vuonna 2000
- 57 Pohjois-Karjalan aluerakenteen vaihtoehtoja
- Keskusteluasiakirja
- 58 Pohjois-Karjalan aluerakenteen vaihtoehtoja
- Tiivistelmä
- 59 Urban regions in KASPNET area
- Urban structures
- 60 Pohjois-Karjalan palvelurakenneselvitys
- 61 KASPNET – Summary of Urban Structures
- 62 Teknologian kehittämisen haasteet ja mahdollisuudet Pohjois-Karjalassa
- 63 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2002–2004 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2002

2002

- 64 Pohjois-Karjalan maakunnan TASKUTIETO 2002–
- 65 Pohjois-Karjalan liikennejärjestelmäsuunnitelma
- 66 Toimintakertomus 2001
- 67 Hyvinvointi Pohjois-Karjalassa 2006
- 68 Pohjois-Karjalan yritys- ja toimipaikkaselvitys
- 69 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2003–2005 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2003

2003

- 70 Toimintakertomus 2002
- 71 Kulttuurista lisää voimaa ja työtä!
- Pohjois-Karjalan kulttuuristrategia 2003–2006
- 72 Maakuntaohjelma POKAT 2006
- Pohjois-Karjala hyvästä paremmaksi

- 73 Pohjois-Karjalan matkailun nousu vuoteen 2006
- Pohjois-Karjalan matkailustrategian päivitys
- 74 Pohjois-Karjalan aluerakenteen ja maankäytön tavoitteet ja aluerakenne 2020
- 75 Pohjois-Karjalan virkistys- ja luontopalvelut
- 76 Raitis Elämä -projekti 2000–2003
- Loppuraportti
- 77 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2004–2006 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2004
- 78 Pohjois-Karjalan Hyvinvointiohjelman toimeenpanosuunnitelma

2004

- 79 Nopeat tietoliikenneyhteydet kylille ja haja-asutusalueille
- 80 Pohjois-Karjalan kehittämisrahasto 10 vuotta
- 1994–2003
- 81 Toimintakertomus 2003
- 82 Pohjois-Karjalan muovi- ja metalliteollisuuden kehittämisstrategia
- 83 Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöt
- 84 Pohjois-Karjalan Eurooppa-strategia
- 85 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2005–2007 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2005
- 86 Joensuun ydinkaupunkiseudun palvelu- ja rakenne-selvitys
- 87 Rantojen käytön periaatteet Pohjois-Karjalassa

2005

- 88 Innovatiiviset toimet Itä-Suomessa
- 89 Elävänä Pohjois-Karjalassa 2025
- 90 Toimintakertomus 2004
- 91 Näkökulmia Pohjois-Karjalan tietoyhteiskunta-kehitykseen
- 92 Tilaa tulevaisuuden tekijöille
- Pohjois-Karjalan nuorisostrategia
- 93 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2006–2008 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2006
- 94 Pohjois-Karjalan maakuntasuunnitelma 2025
- 95 Pohjois-Karjalan työllisyysstrategia 2005–2010
- 96 Maakunta liikkumaan – Pohjois-Karjalan liikunta- ja urheilustrategia

2006

- 97 Pohjois-Karjalan maakuntakaava, maakuntavaltuusto 21.11.2005 – Tiivistelmä
- 98 Toimintakertomus 2005
- 99 POKAT 2010
- Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2007–2010
- 100 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2007–2009 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2007

101 POKAT 2010 – Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2007–2010 – Ympäristöselostus

2007

- 102 Pohjoiskarjalaisen koulutusyhteistyön uusi malli - Hankkeen loppuraportti
- 103 Niiralan raja-aseman liikenneselvitys 2007
- 104 Toimintakertomus 2006
- 105 Pohjois-Karjalan bioenergiaohjelma 2015
- 106 Yhteistä Hyvää – Pohjois-Karjalan hyvinvointialan järjestöstrategia 2015
- 107 Pohjoiskarjalainen hyvinvointi – Pohjois-Karjalan hyvinvointiraportti 2007
- 108 Pohjois-Karjalan matkailustrategia 2007–2013
- 109 Ruoasta Elämys – Pohjois-Karjalan elintarvikealan kehittämisohjelma 2007–2010
- 110 Kulttuuri Pohjois-Karjalan aluekehityksessä - Strategiset valinnat 2007–2013
- 111 Kohti kilpailukykyistä ja osaavaa Itä-Suomea Aluerakenteen kehityksen suuntaviivoja/ Tiivistelmä
Towards a Competitive and Competent Eastern Finland
Regional structure development trends/ Summary
- 112 Kohti kilpailukykyistä ja osaavaa Itä-Suomea Aluerakenteen kehityksen suuntaviivoja
- 113 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2008–2010 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2008

2008

- 114 Pohjois-Karjalan maakuntakaava (1. vaihekaava)
Osa A: Kaavaselostus
Osa B: Ehdotusvaiheen palaute
Osa C: Liitekartat
- 115 Toimintakertomus 2007
- 116 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2011 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2009
- 117 Kehittämisprojektista palveluksi – Itä-Suomen Innovatiiviset toimet -ohjelman arviointi
- 118 The Path from Development Project to Service – Evaluation of the Innovative Actions in Eastern Finland Programme
Summary
Kehittämisprojektista palveluksi – Itä-Suomen Innovatiiviset toimet -ohjelman arviointi
Tiivistelmä

2009

- 119 Pohjois-Karjalan yritys selvitys 2008
- 120 Toimintakertomus 2008
- 121 Pohjois-Karjalan hyvinvointiohjelma 2015 - Strategiaosa

122 Pohjois-Karjalan kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveyssektorin työvoimatarpeiden ennakointiraportti 2010–2030

123 Pohjois-Karjalan terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluyritysten tunnuslukuja 2000-luvulta

124 Ilmastonmuutos Pohjois-Karjalan mahdollisuutena

125 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2010–2012 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2010

2010

- 126 Kaivannaistoiminta Pohjois-Karjalan aluekehityksessä – Strategiset valinnat 2010–2014
- 127 Pohjois-Karjalan strategia 2030 - Maakuntasuunnitelma
- 128 POKAT 2014 – Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2011–2014
- 129 POKAT 2014 – Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2011–2014
- Ympäristöselostus
- 130 Pohjois-Karjalan hyvinvointiohjelma 2015 - Toteuttamissuunnitelma 2010–2011
- 131 Pohjois-Karjalan teknologiateollisuuden kehittämisohjelma 2015 – Uusiutuva teknologiateollisuus
- 132 Pohjois-Karjalan liikennejärjestelmäsuunnitelma
- 133 Tilinpäätös 2009
- 134 Rural Transport Solutions in Northern Periphery
- 135 Pysäkillä vai kotoa – Joukkoliikenteen nykytila ja tulevaisuuden suunta Pohjois-Karjalassa
- 136 Pohjois-Karjalan maakuntakaavan täydennys (2.vaihe)
- 137 Siitä on lähdettävä, että tähän on tultu – Hyvinvointialan monitoimijasten yhteistyökäytäntöjen selvitystyö Joensuun seudun kunnissa liittyen sosiaalipalvelujen tuottamiseen
- 138 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2011–2013 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2011

2011

- 139 Pietarin ja Helsingin välinen nopea ratayhteys – Liikenteelliset ja aluetaloudelliset vaikutukset Karjalan kehityskäytävällä
- 140 Pohjois-Karjalan liikennejärjestelmäsuunnitelma, Ilova
- 141 Pohjois-Karjalan liikennejärjestelmäsuunnitelma, Pielisen Karjala
- 142 Pohjois-Karjalan koulutus- ja sivistysstrategia 2014, Osa 1: Strategiaosa
Osa 2: Liitteet
- 143 "Tankit täyteen" Pohjois-Karjalan elintarvikeohjelma 2014
- 144 Tilinpäätös 2010
- 145 Paikallisesti – Uusiutuvasti – Vietävän tehokkaasti Pohjois-Karjalan ilmasto- ja energiaohjelma 2020
- 146 Pohjois-Karjalan kv-toimintaohjelma
- 147 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2012–2014 ja talousarvio 2012

- 148 Itä-Suomi uusiutuu – Itä-Suomen bioenergiaohjelma 2020
149 Pielisen Karjalan joukkoliikenteen palvelutaso

2012

- 150 Pohjois-Karjalan hyvinvointiohjelma 2015
- Toteuttamissuunnitelma 2012–2013
151 Paikallisesti – Uusiutuvasti – Vietävän tehokkaasti
Pohjois-Karjalan ilmasto- ja energiaohjelma 2020
Tiivistelmä
Locally – Renewably – Efficiently
Climate and Energy Programme of North Karelia 2020
A Summary
152 Vaikuttavuutta etsimässä – Pohjoiskarjalaisten,
vuonna 2004–2010 toteutettujen
bioenergiahankkeiden arviointi
153 Kysely venäläisille matkailijoille Niiralassa 2011
154 Tilinpäätös 2011
155 Materiaali- ja energiatehokas toimisto
156 DART – Declining Ageing and Regional Transformation
Suomenkielinen käsikirja väestön ikääntymisen ja
vähentämisen alueellisista ratkaisumalleista
157 Pielisen Karjalan työmarkkinaselvitys
158 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2013–2015 ja
talousarvio 2013

2013

- 159 Pohjois-Karjalan hyvinvointiohjelma 2015
- Toteuttamissuunnitelma 2013–2014
160 Tilinpäätös 2012
161 Uusia kokemuksia – vaihtuvia maisemia
Selvitys pohjoiskarjalaisten vanhuuseläkeläisten
matkailukokemuksista ja -tarpeista
162 Pohjois-Karjalan maakunnallisten virkistyspalvelujen
ylläpito
Osaraportti 1: Kärkireitit ja ylläpidon rahoitusmalli
Osaraportti 2: Ylläpidon vaihtoehtoiset toimintamallit
Osaraportti 3: Monikäyttöreistöjen sopimusmallit
Tiivistelmä
163 Venäjän ja EU:n välisen viisumivapauden vaikutukset
Pohjois-Karjalassa
164 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2014–2016 sekä
tulostavoitteet ja talousarvio 2014

2014

- 165 Pohjois-Karjalan maakuntakaavan kolmas vaihe
Maakuntakaavaselostus
Liite 1 Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti
merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt
Pohjois-Karjalassa
Liite 2 Natura-arviointi

- 166 Pohjois-Karjalan hyvinvointikertomus 2013
167 Pohjois-Karjalan palvelutarvekartoitus – 55- ja
65-vuotiaiden arviota palvelujen nykytilasta ja niiden
tulevaisuudesta
168 Tilinpäätös 2013
169 POKAT 2017 – Työtä, elinvoimaa ja hyvinvointia
kestävästi Pohjois-Karjalaan
Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2014–2017
170 Ympäristöselostus – Pohjois-Karjalan maakunta-
ohjelma 2014–2017
171 Seniorimatkailun hyvät käytännöt
172 Pohjois-Karjalan matkailun teema- ja
toimenpideohjelma 2014–2020
173 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2015–2017 sekä
tulostavoitteet ja talousarvio 2015

2015

- 174 Tilinpäätös 2014
175 MIUN YHISTYS - Pohjois-Karjalan
yhdistysohjelma 2015–2020
176 Pohjois-Karjalan kansainvälistymisen
toimenpideohjelma
177 Kaivannaistoiminta Pohjois-Karjalan
aluekehityksessä – Strategiset valinnat 2015–2017
178 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2018 sekä
tulostavoitteet ja talousarvio 2016
179 Hyvinvointia ja kasvua kulttuurituotannosta –
Kulttuurin ja luovien alojen toimenpidesuunnitelma
vuoteen 2017

2016

- 180 Tilinpäätös 2015
181 Pohjois-Karjalan ennakoitun rakennemuutoksen
suunnitelma
182 Vetovoimaisuus 2015 – Kyselytutkimus
Pohjois-Karjalan ja Joensuun seudun
vetovoimatekijöistä
183 Pohjois-Karjalan kuntien vastuu
pitkäaikaistyöttömyydestä – Selvitys kuntien
työmarkkinatuen maksuvastuusta
184 Pohjois-Karjalan 4. vaihemaakuntakaava
Maakuntakaavaselostus
Liite 1 Natura-arvioinnin tarveharkinta
185 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2017–2019 sekä
tulostavoitteet ja talousarvio 2017

2017

- 186 Tilinpäätös 2016
187 POKAT 2021 – Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma
2018–2021
188 Ympäristöselostus – Pohjois-Karjalan
maakuntaohjelma POKAT 2021
189 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2018–2019 sekä
tulostavoitteet ja talousarvio 2018

2018

- 190 Tilinpäätös 2017
- 191 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2019–2020 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2019

2019

- 192 Tilinpäätös 2018
- 193 Iloa ja elinvoimaa osaamisesta – Pohjois-Karjalan koulutus- ja sivistysstrategia 2019–2021
- 194 Pohjois-Karjala hyvinvoinnin edelläkävijäksi – Hyvinvointistrategia 2020-2025
- 195 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2020–2021 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2020

2020

- 196 Tilinpäätös 2019
- 197 Pohjois-Karjalan strategia 2040
- 198 Pohjois-Karjalan liikennejärjestelmäsuunnitelma 2030

2021

- 199 Pohjois-Karjalan ilmasto- ja energiaohjelma 2030
- 200 Tilinpäätös 2020
- 201 Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040
  - Kaavaselostus
  - Liite 1. Maakuntakaavamerkinnot teemoittain
  - Liite 2. Yhteenveto lausunnoista ja mielipiteistä
  - Liite 3. Natura-arvioinnin tarveharkinta
  - Merkinnot ja määräykset
- 202 POKAT 2025 – Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2022–2025
- 203 Yhteistyössä hyvinvointia – Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma 2021-2025
- 204 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2022-2024 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2022

2022

- 205 Tilinpäätös 2021
- 206 Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2022–2025
- 207 Arkkitehtuurin moderneja piirteitä Pohjois-Karjalassa
- 208 Kestävät valinnat osaksi organisaation arkea
- 209 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2023-2025 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2023
- 210 Kansainvälisen toimintaympäristön muutoksen vaikutukset aluekehittämiseen Itä- ja Pohjois-Suomessa

2023

- 211 Tilinpäätös 2022
- 212 KUDELMA – Pohjois-Karjalan kulttuurin ja luovien alojen toimenpideohjelma 2025
- 213 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2024-2026 sekä tulostavoitteet ja talousarvio 2024

2024

- 214 Tilinpäätös 2023
- 215 Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2024 Heinäveden osa-alue
  - Kaavaselostus
  - Kaavaselostus, liiteosio
  - Natura-arvioinnin tarveharkinta
  - Merkinnot ja määräykset
- 216 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pohjois-Karjalassa – Strategiset painopisteet vuosille 2025–2028

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto